

DONACIJA ZBIRKE OBADA (*TABANIDAE*) ENTOMOLOŠKOJ ZBIRCI PRIRODOSLOVNOG ODJELA MUZEJA SLAVONIJE

Stručni rad
UDK 595.772(497.5)

SANJA VIDOVIĆ
Muzej Slavonije
Trg sv. Trojstva 6
HR – 31 000 Osijek

Analizom darovane Zbirke obada (Tabanidae) utvrđeno je ukupno 2223 jedinki, od toga 32 vrste svrstane u 7 rodova i 2 potporodice. U Hrvatskoj je do danas utvrđeno 76 vrsta. Potporodica Chrysopsinae zastupljena je rodovima Silvius i Chrysops, a potporodica Tabaninae rodovima Atylotus, Hybomitra, Tabanus, Haematopota i Philipomyia. Jedinke su sakupljene na ukupno 104 postaje, najvećim dijelom na području Hrvatske, a manjim na području Bosne i Hercegovine, Vojvodine i Crne Gore. Utvrđene vrste kartirane su po UTM mreži i uvedene u dokumentaciju Prirodoslovnog odjela pod inventarnim brojevima Pr - 1746-3968.

Zbirku obada (*Tabanidae*) darovanu Entomološkoj zbirci Prirodoslovnog odjela Muzeja Slavonije sakupili su kolege i studenti Zavoda za biologiju Pedagoškog fakulteta. Većinu obada sakupio je prof.dr.sc. József Mikuska, a determinaciju cjelokupnog materijala je izvršio doc. dr. sc. Stjepan Krčmar, zoolozi koji su ujedno i darovatelji ove vrijedne Zbirke.

Kukci (*Insecta*) su najbrojnija skupina životinja (DURBEŠIĆ, 1988.). Opisano ih je više od 800.000 vrsta (MATONIČKIN, 1981.). Žive u svim biotopima gdje god je moguć život i pripadaju najznačajnijim članovima životnih zajednica, pri čemu sudjeluju u održavanju ravnoteže u različitim ekosistemima.

Obadi (*Tabanidae*) su dvokrilci (*Diptera*). Najviši stupanj razvoja postigli su uglavnom tijekom tercijara, te su jedini fosilni nalazi obada poznati iz tercijarnih naslaga eocena, oligocena, miocena i pliocena (OLSUFJEV, 1977.; LECLERCQ, 1989.). Na području Palearktike zabilježene su 532 vrste (LECLERCQ et OLSUFJEV, 1981.; LECLERCQ, 1985.), a u Europi 178 vrsta obada (MAJER, 1987.). U Hrvatskoj je do danas utvrđeno 76 vrsta (KRČMAR et al. 1996.). Ženke uglavnom sišu krv, te sudjeluju u prenošenju različitih uzročnika bolesti (SMITH, et al. 1994.). Radi toga istraživanje faune i biologije pojedinih vrsta obada vrlo su značajna s gledišta veterinarske i medicinske entomologije, naročito od druge polovice lipnja do

kraja kolovoza. Pojavljivanje i obitavanje obada na nekom području ovisi o prisutnosti blaga, blizine vodenih površina i šumskog pokrova (CHVALA, et al. 1972.; KRČMAR, 1997.). Radi toga se sakupljanje obada uglavnom obavlja na postajama u šumi, te blizu vodenih površina rijeka i jezera. Značajno svojstvo obada je izuzetno brzi let, mogu letjeti i 100 km bez slijetanja (MAJER, 1988.). To im omogućava da u vrlo kratkom vremenskom razdoblju prenesu uzročnike bolesti na vrlo velike udaljenosti (LE GOFF i sur., 1991.). Zbog toga istraživanje obada pored faunističkog ima i širi znanstveni i gospodarstveni značaj. Hrvatska je u pogledu poznavanja faune obada nedovoljno istraženo područje. 1992. godine otpočela su opsežna istraživanja faune obada u široj okolici Osijeka.

Analizom darovane zbirke utvrđeno je ukupno 2223 jedinki obada, od toga 32 vrste svrstane u 7 rodova i 2 potporodice. Određivanje vrsta obavljeno je pomoću ključeva: The Horse-flies of Europe *Diptera, Tabanidae* (CHVÁLA, LYNEBORG & MOUCHA, 1972.) i Böggöljök *Diptera, Tabanidae* Fauna Hungarie (MAJER, 1987.).

Potporodica *Chrysopsinae* zastupljena je rodovima *Silvius* i *Chrysops*, a potporodica *Tabaninae* rodovima *Atylotus*, *Hybomitra*, *Tabanus*, *Haematopota* i *Philipomyia*. Najviše jedinki sadrži rod *Tabanus*-941, slijedi rod *Haematopota* sa 622, *Hybomitra* s 469,

Chrysops s 148, *Atylotus* s 24, *Philipomyia* s 10, te rod *Silvius* s 9 jedinki. Rod *Silvius* zastupljen je vrstom *Silvius alpinus* (Scopoli, 1763.), a rod *Chrysops* vrstama *Chrysops relictus* Meigen, 1820., *Chrysops rufipes* Meigen, 1820. i *Chrysops viduatus* (Fabricius, 1794.). Rod *Atylotus* predstavljaju vrste *Atylotus loewianus* (Villeneuve, 1920.) i *Atylotus rusticus* (Linne, 1767.). Rod *Hybomitra* zastupljen je vrstama *Hy. acuminata* (Loew, 1858.), *Hy. bimaculata* (Macquart, 1826.), *Hy. ciureai* (Seguy, 1937.), *Hy. distinguenda* (Verrall, 1909.), *Hy. muehlfeldi* (Brauer, 1880.), *Hy. nitidifrons confiformis* Chvala & Moucha, 1971., *Hy. solstitialis* (Meigen, 1820.) i *Hy. ucrainica* (Olsufjev, 1952.), a rod *Tabanus* vrstama *T. autumnalis* Linnaeus, 1761., *T. bovinus* Linnaeus, 1758., *T. bromius* Linnaeus, 1758., *T. cordiger* Meigen, 1820., *T. exclusus* Pandelle, 1883., *T. glaucopis* Meigen, 1820., *T. maculicornis* Zetterstedt, 1842., *T. quatuornotatus* Meigen, 1820., *T. shannonellus* Kröber, 1936., *T. sudeticus* Zeller, 1842. i *T. tergestinus* Egger, 1859. Rod *Haematopota* predstavljen je vrstama *Hae. bigoti* Gobert, 1881., *Hae. italica* Meigen, 1804., *Hae. pluvialis* (Linnaeus, 1758.), *Hae. scutellata* (Olsufjev, Moucha & Chvala, 1964.) i *Hae. subcylindrica* Pandelle, 1883., a rod *Philipomyia* vrstama *Ph. aprica* (Meigen, 1820.) i *Ph. graeca* (Fabricius, 1794.).

U sakupljenom uzorku utvrđeno je 15 mužjaka od toga ukupno 6 vrsta, ostale sakupljene jedinke su ženke. Jedinke su sakupljene na ukupno 104 postaje, najvećim dijelom na području Hrvatske, nešto malo na području Bosne i Hercegovine i neznatno na području Vojvodine i Crne Gore. Utvrđene su vrste kartirane po UTM mreži, koja je prihvaćena diljem svijeta za označavanje nalazišta biljnih i životinjskih svojti. Manji broj jedinki sakupljen je 1985. i 1991. godine, a najveći u razdoblju između 1987.-1990. godine. Zbirka *Tabanidae* je uvedena u muzejsku dokumentaciju i inventirana pod inventarnim brojevima Pr - 1746-3968.

LITERATURA

CHVÁLA, M., LYNEBORG, L. & MOUCHA, J., 1972., The Horse - flies of Europe (*Diptera, Tabanidae*). Entomological Society of Copenhagen, E. W. Classey Ltd. Hampton, 499.

- DURBEŠIĆ, P., 1988., Upoznavanje i istraživanje kopnenih člankonožaca. Mala ekološka biblioteka 4, Zagreb, 68-71.
- KRČMAR, S., 1997., Biologija i ekologija obada (*Tabanidae*) u Hrvatskoj. Doktorska disertacija, PMF, Zagreb, 434.
- KRČMAR, S., MAJER, J., MIKUSKA, J. & DURBEŠIĆ, P., 1996., Index of the *Tabanidae* in Croatia. *Natura Croatica* 5, suppl. 1, Zagreb.
- LE GOFF, F., HUMPHERY-SMITH, I., LECLERCQ, M., CHASTEL, C., 1991., Spiroplasmas from European *Tabanidae*. *Med. and Vet. Entomol.*, 5: 143-144.
- LECLERCQ, M., 1985., Recent additions and synonymy in Palearctic *Tabanidae* (*Diptera*). *MYIA.*, 3: 341-345.
- LECLERCQ, M., 1989., Systematique des *Tabanides* (*Dipteres*) Criteres Actuels. *Bull. Soc. fr. Parasit.*, 7, 77-91.
- LECLERCQ, M. et N. G. OLSUFJEV, 1981., Nouveau catalogue des *Tabanidae* Palearctiques (*Diptera*). *Notes Fauniques de Gembloux*, 6, 51.
- MAJER, J., 1987., Bögölyök (*Tabanidae, Diptera*) Fauna Hungarie. *Akadémiai kiadó Budapest*, 57.
- MAJER, J., 1988., *Tabanidae* fajok gazdapreferenciájának vizsgálatát állatkertben. *Állattani Közlemények*, 74: 89-95.
- MATONIČKIN, I., 1981., Beskralješnjaci – Biologija viših Avertebrata. Školska knjiga, Zagreb, 330-460.
- OLSUFJEV, N. G., 1977., Fauna SSSR, *Insecta Diptera*, Slepni (*Tabanidae*). *Akademia Nauk SSSR Institut Zoologii, Leningrad*, 7, (2), 436.
- SMITH, M. S. et al., 1994., Assembly, mating, and energetics of *Hybomitra arpadii* (*Diptera: Tabanidae*) at Churchill, Manitoba. *J. Insect Behav.*, 7, (3), 355-383.